

## ILLES PERDUDES

## Un Foix revisitat

MIQUEL DE PALOL

Un dels més cèlebres sonets del *Sol i de dol* arranca amb aquest sibilí quartet: "Sota les voltes diu Marta que es mulla; / -Treu-te el mallot, guarneix-te de lilàs, / Que sí que só, més que ningú, veraç: / Em plaus, quan plou, tan nua com la fulla".

L'exegesi clàssica interpreta el poema en clau vitalista al voltant de la pluja. El discurs prossegueix: "Cendra i boirassa: Mar. Ni sol! La mulla, / Rou del teu cos! Babau: Omple el cabàs, / Balla damunt la palla, çcapiràs / Per què entre aigua i lilàs no cal cogulla?".

La repetició de *lilàs* i *mulla* és advertència, més si el poeta diu babau al lector -a un lector si més no-. Cal considerar no tant per què entre aigua i lilàs no cal cogulla, sinó per què n'hi hauria de caldre. Establerta la relació en quatre termes *mallot / lilàs // aigua / lilàs*, apartant el terme mitjà s'obté el líquid fluent del discurs. Es resol: "Porta el vi vell; arran de freu és dolça / La palma escassa. -Cobrim d'alga i molsa / Cossos i mots, bevem! De flor i ruixim // Farem ample dossier". Qui mira prim / En cala breu? Un tret és un impacte: / Sota paraigua som el Nombre Exacte".

Tot i que com a forma estròfica la fragmentació retòrica priva el text de la força de la unitat de forma i concepte

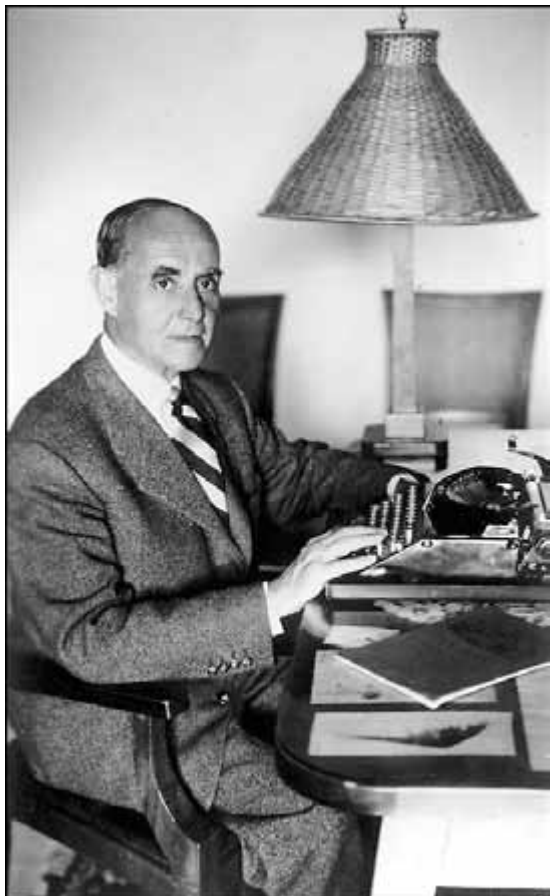
dels grans sonets clàssics, com tot poema d'interès és un recital de dobles sentits. El guarniment de *lilàs* en substitució del *mallot* -un retorn a la natura despallada de modernitats-, d'uns lilàs que no requereixen hàbit, assenyala l'absurd que algú es mulli arcerat a les voltes. Què fa aquesta Marta amb un mallot entomant la pluja sota cobert? En el cinquè vers, *mulla* com a verb no té subjecte ni complement consistents: és, per tant, substantiu sinònim de gorg denotant el rou del cos: la seva rosada. Una mullena que té poc a veure amb la pluja.

Si el babau ha d'omplir el cabàs, ballar damunt la palla i capir per què entre aigua i lilàs no cal hàbit, el terreny sexual sembla inequívoc. És imaginable de què cal omplir quin cabàs i el sentit utilitari de ballar damunt la palla.

Els tercets ho confirmen. "Arran de freu és dolça la palma escassa"; però no és només la palmera, sinó també el palmell de la mà, i encara l'emblema de la victòria, i el freu és el doll d'aigua entre terres. El poema es tanca amb una construcció visual consistent també des del punt de vista emblemàtic: "Cobrim d'alga i molsa / Cossos i mots [...] De

flor i ruixim // Farem ample dossier". Que la palma sigui escassa s'entén com que és preciosa, i ho reforça l'exhortació: "Qui mira prim en cala breu?". *Escàs* i *breu* denoten precarietats d'una ocasió que qui sap si es repetirà.

En el final cal anar un pas més lluny de la imatge pseudosurrealista. El *tret* és el tir d'un projectil, però també -el poeta hi juga- la característica. Que sota el paraigua siguem el "Nombre Exacte" reforça la disfressa del quart vers "em plaus, quan plou [...]". El babau ha de capir, el poeta és veraç i tres cops ens hem després de vestits superflus. Cap pluja no mulla la Marta: la mullena és l'excitació sexual -l'oportunitat del poeta.



EL POETA J.V. FOIX (BARCELONA, 1893-1987)

## LLIBRES RECUPERATS

## Fregar el rovell

ORIOI IZQUIERDO

Ramon Pinyol i Balasch,  
*Rovell de mala plata*. CURIAL.  
Barcelona, 1973.

Ja fa 30 anys una colla de poetes que rondaven la vintena va voler irrompre en el panorama cultural de l'època i va emprendre a l'assalt, per terra, mar i aire, tots els premis de poesia que es convocaven, i cal dir que el balanç va ser, si més no quantitativament, prou considerable. Era temps de revistes i aquells poetes, agrupats, subagrupats i desagrupats en faccions i capelletes diverses, unes d'inevitables i d'altres d'ocasionals, van generar-ne un munt, de vida més o menys curta i, en alguns casos, intensa. També era un moment editorialment poc florit, i del nucli dur d'aquella colla de poetes en va néixer la voluntat de donar-se una veu pròpia, això és, una iniciativa en forma de col·lecció que va marcar probablement dues generacions d'escriptors i, potser, de lectors. Parlo dels *Llibres del Mall*, que s'estrenaven el 1973 amb aquest títol, *Rovell de mala plata*, i amb el peu editorial de Curial, abans d'esdevenir un temps després segell propi i multiplicar l'activitat en cada vegada més col·leccions per a tots els gèneres literaris considerats cultes. Els *Llibres del Mall* s'extingirien d'una manera massa poc gloriosa amb els anys 80.

El volum té un format que quadrageja, de 17,5 per 22 centímetres, i du una sobrecoberta de paper verjurat ocre, el material que coneixem popularment per paper d'embalar. Al llom, el títol en negre, i al front el nom de l'autor en tinta grana seguit del títol també en negre. Sobre el peu editorial, *Llibres del*

*Mall*, i el lloc d'edició, Barcelona -totes dues dades també en negre-, un dibuix d'evocació calligràfica d'Antoni Tàpies, en negre i grana, que si no ho recordo malament va fer durant prou de temps funcions de logotip. A la pàgina 1, la falsa portada, col·lecció i lloc d'edició, un bon número 1 i el títol taquen el quart superior de la pàgina. Entre la pàgina 2 i la pàgina 3 trobeu enganxada pel marge esquerre una làmina que reproduïx un dibuix, signat: fons negre, un cercle traçat amb guix i, al centre, un clip obert, la lletra a manuscrita amb tinta verda i una pinzellada, potser una taca, rosa, que cau de dalt. A la portada interior, a més del nom de l'autor i del llibre, es diu que el dibuix ara alludit és de Viladecans i s'indica que el llibre va obtenir el premi Tomàs Bellpuig de les Festes Populares Pompeu Fabra, 1973. Al peu, a més del lloc i la data, s'esmenta ara l'editor, Curial.

A la pàgina 5, el llibre és dedicat a Joan Brossa. Completa l'endrega un poema en forma de calligrama d'A. Tàpies-Barba. A la pàgina 6, un text en prosa i en cursiva, sota l'epígraf *Dictat*, té mig aire de pròleg, o qui sap si no és, amb ressons de Foix i de Salvat, una proclama: "Sabem que els murs no són sinó un espill". Llegiu setze poemes abans d'arribar al text, en prosa i en cursiva, *Mitja part*.

Setze textos més integren la segona meitat del llibre, que es tanca amb una *Taula*, la relació d'*Altres obres del mateix autor* i, a la darrera pàgina, sense deixar-ne cap de respecte, els quatre primers títols de la col·lecció i una llista d'altres en preparació que és, o avui ho sembla, tota una declaració de principis i d'intencions.

## DÒXIES

ÀLEX BROCH

## 'L'Espill' i la crítica literària

Que una revista com *L'Espill* dediqui un dossier a *Literatura i crítica literària* (núm. 17, tardor, 2004) és un esdeïment a celebrar. Però un cop llegit el contingut també sorgeixen una sèrie de preguntes. La primera, justament, és saber què pretenia i buscava *L'Espill* amb aquest dossier més enllà de mantenir el tema obert. I la pregunta s'hauria d'entendre en una doble direcció. Primera sobre el sentit de les opinions personals dels qui hi col·laboren i la seva possible aportació al debat teòric i metodològic sobre la crítica i la literatura catalana. I, segona, fruit de la suma dels textos catalans més la dels autors estrangers traduïts -G. Cotkin i T.S. Eliot-

per saber o deduir quina és la proposta crítica que subjau i es dedueix de la lectura del dossier publicat.

Pel que fa als autors catalans la primera sorpresa és que entre l'any de naixement de J. Triadú (1921) i el següent crític M. Ollé (1962) s'escolen més de quaranta anys. Com es pot explicar aquest salt i aquest buit cronològic que pot fer creure que entre Triadú i Ollé ningú no deu tenir res a dir sobre el fenomen de la crítica literària catalana en aquestes tres darreres dècades que sembla que és el temps que vol abraçar el dossier? Com hem d'interpretar aquesta flagrant arbitrarietat?

Una segona constatació és que novament no es parla de

crítica o, en tot cas, molt poc d'allò que hauria de ser el debat teòric i metodològic sobre la crítica. De nou l'única crítica que sembla concitar tota reflexió és la *crítica militant*, la qual cosa, si no es fila prim, pot acabar, com aquí passa una vegada més, per convertir-se en un memorial de greuges més a prop dels mals de la societat literària que del debat interior -teòric, formal i metodològic- de la crítica. Per cert, la sobreexcitació crítica que sembla dominar M. Ollé en el seu article el porta, per segon cop en molt poc temps, a desqualificar el jurat de Serra d'Or -del qual formo part- la qual cosa en fa pensar en l'oportunitat d'una possible resposta sobre allò que diu

i sobre allò que insinua. No m'agrada que les tranquil·les migdiades dels amics es puguin veure alterades per un excés d'àcids que dificulti la placidesa dels bons moments. En tot cas la frase del davantal que obre el dossier -"S'ha pogut assistir a rampells polèmics irats, amb una càrrega d'agressivitat gens dissimulada"- sembla escrita pensant directament en la persona i l'article de M. Ollé.

I una tercera reflexió és la que es produeix quan donem entrada als textos dels dos autors estrangers. El de G. Cotkin està escrit contra els negativistes, el planyiment i les jeremiades que no saben descobrir allò de bo que hi ha en la crítica cultural nord-a-

mericana actual. Les dades de Cotkin són una oportuna clarificació. La inclusió del text teòric de T.S. Eliot no deixa de ser curiosa. La cita d'autoritat de l'autor no treu la consideració que mereix la seva condició com a crític i el tipus de crítica que defensa: "Caldria esperar que el crític i l'artista creatiu fossin, tot sovint, la mateixa persona". Ni la crítica impressionista, ni la crítica intuïtiva, ni la crítica de gust, per més sàvies que siguin, estan en el centre del debat metodològic de la crítica contemporània. Després de més d'un segle de reflexió crítica i metodològica el referent i el model estan molt més enllà del que representa el model d'Eliot, útil però, ni molt menys el model crític que una revista com *L'Espill* hauria de defensar. Només el text de F. Ardolino deixa una porta oberta.